

Wyrok z dnia 8 lipca 2009 r.

I BP 5/09

Niewypłacenie należności przysługujących pracownikowi z tytułu podróży służbowej może - stosownie do okoliczności - uzasadniać rozwiązanie przez pracownika umowy o pracę bez wypowiedzenia (art. 55 § 1¹ k.p.). Oświadczenie pracownika o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia powinno nastąpić przed upływem 1 miesiąca od uzyskania przez pracownika wiadomości o ostatnim z powtarzających się naruszeń obowiązków pracodawcy w zakresie rozliczenia podróży służbowej (art. 55 § 2 i art. 52 § 2 k.p.).

Przewodniczący SSN Jolanta Strusińska-Żukowska, Sędziowie SN: Bogusław Cudowski, Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 8 lipca 2009 r. sprawy z powództwa Bogusława S. przeciwko M.K. SA w K. o zapłatę, na skutek skargi powoda o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia - wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 8 marca 2007 r. [...]

o d d a l i ł skargę.

U z a s a d n i e n i e

Powód Bogusław S. domagał się zasądzenia od pozwanej M.K. SA w K. kwoty 5.906 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za rozwiązanie przez pracownika umowy o pracę bez wypowiedzenia.

Wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2006 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie zasądził od pozwanej na rzecz powoda żadaną kwotę 5.906 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 stycznia 2006 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za rozwiązanie przez pracownika umowy o pracę bez wypowiedzenia (pkt I); w pkt II orzekł o kosztach procesu; w pkt III orzekł o

rygorze natychmiastowej wykonalności co do kwoty 1.968,66 zł. Sąd Rejonowy ustalił, że powód w okresie od 1 października 1992 r. do 16 września 2005 r. był zatrudniony u pozwanego pracodawcy na stanowisku monter konstrukcji. Dnia 16 września 2005 r. powód rozwiązał z pracodawcą umowę o pracę bez wypowiedzenia z powodu ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracodawcy w postaci uporczywego niewypłacania należności z tytułu podróży służbowych poczynając od czerwca 2002 r. Powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2001 r., I PKN 700/00, Sąd Rejonowy uznał, że skoro należne powodowi diety za podróże służbowe poczynając od sierpnia 2002 r. do dnia wyrokowania nie zostały mu wypłacone, to strona pozwana pozostawała w zawinionym zaniechaniu, w konsekwencji czego termin do rozwiązania umowy z art. 52 § 2 k.p. nie rozpoczął biegu. Stan naruszenia podstawowych obowiązków wobec pracownika nadal się na ten dzień utrzymywał.

Wyrokiem z dnia 8 marca 2007 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy w Krakowie po rozpoznaniu apelacji strony pozwanej, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanej 1.350 zł tytułem kosztów postępowania za obie instancje. Sąd drugiej instancji zgodził się z tym, że niewypłacanie przez pracodawcę należności z tytułu podróży służbowych uzasadniało rozwiązanie przez pracownika umowy o pracę bez wypowiedzenia. Uznał jednak, że rozwiązanie umowy o pracę we wskazanym trybie nastąpiło z przekroczeniem miesięcznego terminu, określonego w art. 52 § 2 k.p., liczonego od uzyskania przez pracownika wiadomości o okoliczności je uzasadniającej - niewypłacaniu przez pracodawcę należnych powodowi w określonych terminach diet z tytułu podróży służbowych. Według Sądu drugiej instancji diety z tytułu podróży służbowej, chociaż nie stanowią składnika wynagrodzenia za pracę, to będąc dodatkowym świadczeniem związanym ze stosunkiem pracy powinny być - zgodnie z art. 85 § 1 k.p. - wypłacane raz w miesiącu, w stałym i z góry ustalonym terminie. Oznacza to, że naruszenie przez pracodawcę obowiązku wypłaty przedmiotowych świadczeń następowało co miesiąc w terminie płatności wynagrodzenia. Termin z art. 52 § 2 k.p. powinien być liczony od dowiedzenia się przez pracownika o okoliczności uzasadniającej rozwiązanie umowy. Sąd drugiej instancji, powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 19 grudnia 1997 r., I PKN 443/97 (OSNP 1998 nr 21, poz. 631), uznał, że zaniechanie pracodawcy miało charakter ciągły, było jednorodnjajowe i mieściło się w określonym odcinku czasu. W

takim zaś przypadku termin miesięczny rozpoczyna bieg od ostatniego zdarzenia zakwalifikowanego jako część zachowania ciągłego. Wobec tego, termin do rozwiązania umowy o pracę rozpoczął bieg od dnia uchylecia się przez pracodawcę od obowiązku wypłaty ostatniej należnej powodowi diety, to jest od listopada 2004 r. W tym terminie pracownik nabrał uzasadnionego przekonania o nagannym postępowaniu pracodawcy. Skoro powód złożył oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę dopiero w dniu 16 września 2005 r. - to nastąpiło to ze znacznym przekroczeniem terminu jednego miesiąca - od dowiedzenia się w listopadzie 2004 r., że pracodawca nie wypłacił mu należnych diet.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego powód zaskarżył w całości skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

Skarga w ramach podstawy dotyczącej naruszenia przepisów prawa materialnego zarzuca błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie: 1) art. 55 § 2 k.p. w związku z art. 52 § 2 k.p., polegające na przyjęciu, że powód naruszył miesięczny termin do złożenia oświadczenia woli o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia, pomimo że powyższy termin nie rozpoczął biegu, a ciężkie naruszenie obowiązków przez pracodawcę polegające na zawinionym zaniechaniu trwało do dnia rozwiązania przez powoda stosunku pracy oraz przez przyjęcie, że termin miesięczny do złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia należy liczyć od dnia, w którym miało miejsce ostatnie ciężkie naruszenie obowiązków wobec pracownika, a nie od dnia uzyskania wiadomości o okoliczności uzasadniającej rozwiązanie umowy o pracę; 2) art. 85 § 1 k.p., przez przyjęcie, że wskazany przepis ma zastosowanie do wypłaty kwot z tytułu diet za podróże służbowe, które stanowią dodatek do wynagrodzenia za pracę i powinny być wypłacane raz w miesiącu w stałym określonym z góry terminie.

Stosownie do art. 424⁵ § 1 pkt 3 k.p.c. skarżący wskazał, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z art. 55 § 2 k.p. w związku z art. 52 § 2 k.p., a ponadto jest niezgodny z art. 85 § 1 k.p. Jako uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący wskazał, że na podstawie art. 55 § 1¹ k.p. przysługiwało mu odszkodowanie z tytułu rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia, którego w związku z wydaniem wyroku Sądu drugiej instancji niezgodnego z prawem został pozbawiony. Szkodę stanowi kwota 5.906 zł stanowiąca kwotę utraconego odszkodowania od pracodawcy.

Skarżący wniósł o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy w Krakowie z dnia 8 marca 2007 r. [...]. W uzasadnieniu skargi podniesiono, że Sąd drugiej instancji błędnie przyjął, że termin miesięczny do złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia został przekroczony. Stan faktyczny sprawy nie pozwalał bowiem na ustalenie daty, od której termin ten miałby rozpocząć bieg.

Skarżący podniósł ponadto, że niewypłacanie pracownikowi świadczeń w postaci diet z tytułu podróży służbowych stanowi wykroczenie przeciwko prawom pracownika (art. 282 § 1 pkt 1 k.p.). W literaturze podkreślone zostało, że niewypłacanie świadczenia ma charakter wykroczenia trwałego, które trwa przez cały czas, w którym pracodawca jest zobowiązany dane świadczenie pracownikowi wypłacić. Stan bezprawności ustaje dopiero z chwilą wypłacenia świadczenia i od tego momentu biegnie termin przedawnienia tego wykroczenia. (por. T.Nycz: Wybrane problemy wykroczeń przeciwko prawom osób wykonującym pracę zarobkową PiZS 2000 nr 3, s. 23-30). Według skarżącego niewypłacanie diet z tytułu podróży służbowych przez stronę pozwaną spowodowało powstanie stanu bezprawności mającego charakter trwały, w którym termin do złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia rozpoczynał bieg w każdym kolejnym dniu, w którym stan bezprawny wywołany zaniechaniem pozwanej się utrzymywał. Przyjęcie takiego stanowiska oznacza, że upływ miesięcznego terminu nie może nastąpić dopóty, dopóki trwa permanentny stan naruszania obowiązków pracowniczych a termin ten rozpocznie bieg z chwilą, w której stan naruszenia ustąpi. Ponadto Sąd drugiej instancji naruszył art. 85 § 1 k.p., uznając że przepis ten ma zastosowanie do wypłaty diet z tytułu podróży służbowych, chociaż odnosi się on do wypłaty wynagrodzenia przysługującego z tytułu świadczenia pracy, a nie odnosi się do wypłaty diety z tytułu podróży służbowych. Zdaniem skarżącego w prawie pracy brak jest przepisu określającego termin, w którym diety z tytułu podróży służbowej powinny być przez pracodawcę wypłacane.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Z dwu możliwych podstaw kwestionowania zgodności z prawem prawomocnego wyroku (art. 424⁴ k.p.c.) powód reprezentowany przez swego profesjonalnego pełnomocnika powołał wyłącznie podstawę pierwszą i zarzucił naruszenie wskaza-

nych przepisów prawa materialnego, nie kwestionując proceduralnej poprawności zaskarżonego wyroku. Wobec tego zaskarżony prawomocny wyrok nie podlega weryfikacji z powodu naruszenia przepisów postępowania. Sąd Najwyższy, badając sprawę w granicach zaskarżenia, związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego wyroku bez możliwości ich weryfikacji; weryfikacji także zupełności dokonanych w zaskarżonym wyroku ustaleń.

Podstawę subsumcyjną oceny prawnej wyroku stanowiło ustalenie uchybienia obowiązkom pracodawcy z określeniem jego postaci, czasu trwania i stopnia winy; wszystko to w odniesieniu do przyczyny wskazanej przez powoda w oświadczeniu o rozwiązaniu umowy o pracę w trybie art. 55 § 1¹ k.p. z powodu dopuszczenia się przez pracodawcę ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków wobec pracownika. Zostało ustalone, że podaną przez powoda przyczynę uzasadniającą rozwiązanie stosunku pracy stanowiły na skutek „co najmniej rażącego niedbalstwa” pracodawcy zaniechania wypłacania „diet delegacyjnych” za podróże służbowe odbywane w okresie od sierpnia 2002 r. do października 2004 r. Sąd ustalił także, iż po zakończeniu powyższego okresu, od listopada 2004 r. powód „nabrał uzasadnione przekonanie o nagannym postępowaniu pracodawcy”.

Pomimo określonej podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku i pomimo niezakwestionowania proceduralnej poprawności wyroku, skarżący podniesione zarzuty materialnoprawne w niedopuszczalny sposób uzasadnia twierdzeniami faktycznymi, które z podstawą wyroku są sprzeczne. O ile bowiem - o czym była mowa wyżej - ocenę prawną wyroku Sąd budował ze względu na ustalony i zakończony w październiku 2004 r. okres objęty uchybieniami pracodawcy będącymi przyczyną rozwiązania stosunku pracy, to w argumentacji zarzutu skargi podaje się nowe fakty dotyczące podróży służbowej odbytej od października 2004 r. do kwietnia 2005 r. Równie niedopuszczalną zmianą okoliczności stanowiących przyczynę uzasadniającą rozwiązanie stosunku pracy stanowi powołanie się w skardze na to, jakoby „powód za pośrednictwem swojego pełnomocnika zwrócił się jeszcze przed rozwiązaniem umowy o pracę do Pozwanej o wypłatę zaległych należności, co jednak spotkało się z brakiem reakcji”. Z takiego twierdzenia niedopuszczalnego, bo nieobjętego ustaleniami faktycznymi wyroku, skarżący wyprowadza bezpodstawne w tej sytuacji wnioski dotyczące znaczenia stanu rzeczy polegającego na zaniechaniu wypłaty powodowi należnych mu diet także bezpośrednio przed rozwiązaniem stosunku pracy. Z nowych twierdzeń faktycznych zdaje się skarżący wyprowadzać argument za tym, że

pracodawca naruszył swe podstawowe obowiązki przez to, iż pomimo wyraźnego żądania pracownika nie wypłacił mu zaległych należności z tytułu diet. Z podobnych przyczyn nie ma znaczenia prawne twierdzenie skarżącego, jakoby powód - pomimo innych ustaleń wyroku - dopiero przed rozwiązaniem umowy o pracę uzyskał świadomość o tym, że pracodawca zalega z obowiązkiem wypłaty diet. Ta ostatnia argumentacja skargi jest zresztą niekonsekwentna, skoro wśród nowych twierdzeń faktycznych znalazło się i to, że powód pozostawał w niepewności co do tego, czy należą mu się diety aż do wydania określonego w skardze wyroku w innej sprawie z dnia 19 kwietnia 2005 r. Warto przy okazji takiego sposobu argumentacji postawionego zarzutu zauważyć, że powód oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę złożył w dniu 16 września 2005 r., a więc z przekroczeniem miesięcznego terminu nawet w stosunku do owego upewnienia się o złoce pracodawcy dopiero w kwietniu 2005 r.

Bezzasadna jest także argumentacja, którą skarżący nazwał argumentacją formalno-prawną, jak gdyby przyznając w ten sposób, że powołanie się w skardze na nowe twierdzenia faktyczne ma jakieś inne, a nie prawne znaczenie. Według skarżącego nie było możliwe ustalenie konkretnej daty, z jaką rozpoczął się miesięczny termin, o którym mowa w art. 52 § 2 k.p., z odpowiednią modyfikacją wynikającą z art. 55 § 2 k.p. Wbrew zarzutowi skargi ocena prawna w tej kwestii zaskarżonego wyroku jest odpowiednia do ustalonego stanu faktycznego i odpowiada standardom interpretacji prawa wymaganym od sędziów. Chodzi tu o rozstrzygnięcie w wyroku o tym, że istotę będącego przedmiotem sprawy ciężkiego naruszenia przez pracodawcę jego podstawowych obowiązków stanowiło niewypłacanie należnych pracownikowi świadczeń z tytułu podróży służbowych odbywanych w okresie od sierpnia 2002 r. do października 2004 r., w którym nastąpiło ostatnie naruszenie. O wymaganej w art. 55 § 1¹ k.p. przesłance ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków wobec pracownika świadczyła uporczywość i powtarzalność takich samych rodzajowo naruszeń - po każdej z podróży służbowej wykonywanej przez powoda we wskazanym okresie. Skoro stosownie do wyjaśnionego faktu - o bezprawności postępowania pracodawcy związanego z podróżami służbowymi odbywanymi do października 2004 r. - powód uzyskał wiadomość w listopadzie 2004 r., to nie ma błędu w odpowiednim zastosowaniu art. 52 § 2 k.p. do ustalonego stanu faktycznego. Sąd Okręgowy ustalił, że okolicznością uzasadniającą rozwiązanie umowy, tą okolicznością, na którą powołał się powód w swym oświadczeniu o rozwiązaniu umowy, był ostatni z powta-

rzających się na przestrzeni określonego czasu incydent nierozliczenia podróży służbowej po jej odbyciu. To na tę sytuację miał prawo zareagować powód w okresie miesięcznym od dowiedzenia się o tym, że pracodawca dopuścił się ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków. Rację ma Sąd, a nie skarżący, zauważając specjalne znaczenie instytucji prawa pracy umożliwiającej rozwiązanie umowy o pracę tylko w krótkim czasie od uzyskania wiadomości o okoliczności uzasadniającej rozwiązanie umowy. Pokrzywdzony pracownik może rozwiązać umowę o pracę, ale nie jest do tego zobowiązany. Jeżeli nie korzysta z przyznanego mu uprawnienia do rozwiązania stosunku pracy w określonym czasie, to następuje w ten sposób swoista konwalidacja naruszenia prawa. W takim sensie, że pozostaje w mocy (stabilizuje się) zakłócony stosunek pracy, a pracownik liczy na zgodne z prawem relacje z pracodawcą. W rozpoznawanym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uchwycił specjalne znaczenie terminu miesięcznego, o którym mowa w art. 52 § 2 k.p. w związku z art. 55 § 2 k.p., zwracając uwagę na to, że wystąpienie z oświadczeniem o rozwiązaniu umowy o pracę po dłuższym okresie czasu od naruszenia prawa pracownika może być pozorną przyczyną rozwiązania umowy o pracę. W rozpoznawanym przypadku powód nie zareagował we właściwym czasie na uzyskaną wiadomość o niewypłaceniu mu należnych diet, a właśnie ta sytuacja stanowiła okoliczność uzasadniającą rozwiązanie umowy o pracę. Skutki naruszenia prawa przez pracodawcę trwały nadal, bo nadal - po dokonaniu przedmiotowych naruszeń - pracodawca pozostawał w zwłoce z realizacją obowiązku zapłaty należnych powodowi diet. Jednakże ta zwłoka nie była poddana ocenie pod kątem ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracodawcy. Taka ocena zaskarżonego wyroku jest odpowiednia do ustalonego stanu faktycznego. Warto w związku z tym przypomnieć omówione wyżej nowe twierdzenie faktyczne skargi, jakoby pozostający w zwłoce pracodawca nie zareagował na żądanie pracownika wypłacenia mu zaległych należności. Gdyby tak było, zaistniałby inny niż poddany ocenie w sprawie stan faktyczny umożliwiający potraktowanie takiej hipotetycznej sytuacji jako ciężkiego naruszenia przez pracodawcę podstawowych obowiązków wobec pracownika.

W kontekście ustalonego w wyroku stanu faktycznego sprawy nie może być skuteczny podniesiony w skardze - jak to określono - „na marginesie” argument o tym, że we wskazanej wypowiedzi z literatury prawniczej wyrażono pogląd, iż niewypłacenie przez pracodawcę świadczeń z tytułu zatrudnienia może być kwalifikowane jako postać wykroczenia trwałego - trwającego aż do momentu zaspokojenia pra-

cownika z takim skutkiem prawnym, że termin przedawnienia tego wykroczenia biegnie dopiero od ustania stanu bezprawności. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku trafnie rozważono specjalną, niepoddającą się zatem analogii do przedawnienia wykroczenia, *ratio legis* prawa pracownika do złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę w krótkim (miesięcznym) terminie od uzyskania wiadomości o okoliczności uzasadniającej rozwiązanie umowy.

Nie ma racji skarżący, jakoby nie ma podstaw prawnych do ustalenia terminu, w jakim pracodawca powinien wykonać swój obowiązek w zakresie wypłacenia pracownikowi przypadających mu należności z tytułu podróży służbowych. Stanowisko w tym przedmiocie wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, jakoby kwestię tę rozstrzygał art. 85 k.p., też jest błędne. Przysługujące z tytułu podróży służbowej diety nie są wynagrodzeniem za pracę, któremu poświęcony jest art. 85 k.p. Kwestie warunków wypłacania należności z tytułu podróży służbowej uregulowane są w art. 77⁵ k.p. Stosownie do art. 77⁵ § 5 k.p. w przypadku, gdy układ zbiorowy pracy i regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień o warunkach wypłacania należności z tytułu podróży służbowej, pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2. Jeżeli - jak twierdzi skarżący - w danym przypadku brak jest regulacji wewnątrzzakładowej, to znajduje zastosowanie rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.). W myśl zaś § 13 ust. 3 tego rozporządzenia rozliczenie kosztów podróży jest dokonywane w terminie 14 dni od dnia zakończenia podróży. Niezauważenie powyższej regulacji w zaskarżonym wyroku i przyjęcie miesięcznego terminu wypłacania diet nie miało znaczenia w zakresie zarzuconej w skardze niezgodności wyroku z art. 55 § 2 k.p. w związku z art. 52 § 2 k.p.

Z powyższych przyczyn wobec bezzasadności podstawy skargi orzeczono o jej oddaleniu (art. 424¹¹ § 1 k.p.c.).

=====